

**SALVADOR OLIVA, pròleg a *El somni d'una nit d'estiu*.
Vicens-Vives, 1989.**

Tots els dubtes sobre la identitat de William Shakespeare o sobre l'autoria de les seves obres han quedat definitivament esborrats. Els motius que van fer aparèixer aquests dubtes són diversos; però el més important és l'astorament que causa la quantitat, la varietat i sobretot la qualitat de la seva obra dramàtica i literària, que no tan sols desafia el pas del temps, sinó que amb el temps no fa sinó créixer. Situat, sense resistència per part de ningú, al mateix centre del cànon, el valor del seu teatre i dels seus poemes lírics i narratius és el punt de referència a partir del qual mesurem el valor dels altres autors. El seu poder verbal és tan intens, tan capaç d'estimular la imaginació artística, tan destre i tan apte per il·luminar les zones ombroses de l'ànima humana que, cada vegada que rellegim una obra seva, tenim la sorpresa de trobar-hi nous valors. I aquesta sorpresa, que no s'acaba mai, la trobem no tan sols durant la vida de cada lector particular, sinó també durant els segles que han transcorregut des de la seva mort fins ara. Actualment, la seva obra apareix més gran que mai i no hi ha res ningú que li negui gens de

grandesa. Efectivament, el teatre de Shakespeare es representa a tot arreu del món i l'única excepció és la dels països la pobresa del quals no els permet atènyer ni els graons més elementals de l'art i la cultura.

Com va ser la vida d'aquest gran autor, com era el seu caràcter i com es comportava, quins amics tenia i quina era la seva manera de pensar, la seva ideologia o les seves preferències polítiques no ho sabrem mai. En aquella època, els autors no podien ser perseguits per la premsa ni la televisió, ni els artistes tenien la consideració pública que avui se'ls dóna; i als dramaturgs, encara se'ls en donava menys. És per aquesta raó que en sabem tan poques coses. Tot i això, sabem més de Shakespeare que no pas de qualsevol altre autor de l'època, a excepció de Ben Jonson. La quarantena de documents conservats que l'esmenten són documents oficials, i dels fets més rellevants relacionats amb ell o amb la seva família que s'hi citen són els següents: sabem que va ser batejat a Stratford el 26 d'abril de 1564. Que naixés el 23, dia de Sant Jordi, patró d'Anglaterra, pot no ser exacte; però, en canvi, sí que sabem que la seva mort es va produir el 23 d'abril de 1616. Sabem també que el 28 de novembre de

1582 el bisbe de la diòcesi de Worcester, a la qual pertanyia Stratford, va firmar una llicència matrimonial entre William Shakespeare, que tenia 18 anys, i Anne Hathaway, que en tenia 26 i estava ja esperant un fill d'ell, una nena que es va dir Susanna. Va ser batejada el maig de 1583, i el 2 de febrer de 1585, quan Shakespeare només tenia 19 anys, van ser batejats els dos bessons: Hamnet i Judith. Hamnet va morir quan només tenia nou anys.

No sabem amb exactitud res més de William Shakespeare fins que el trobem a Londres escrivint i representant peces teatrals. I d'això en tenim constància gràcies a un atac que li va fer un altre dramaturg, Robert Greene. Aquest era un autor sortit de la universitat que adverteix als seus col·legues amb carrera que vagin amb compte amb un actor (per tant un home sense títol universitari) que presumeix de dramaturg. Les seves paraules són aquestes: «Hi ha un corb, embellit per les nostres plomes, que amb un cor de tigre embolicat amb una pell d'actor es pensa que és perfectament capaç d'inflar el vers blanc com el millor de tots vosaltres; i, presentant-se com un geni absolut de fet és l'únic Sacseja-escenes (*Shake-scenes*, diu l'original) de la ciutat». A part de l'al·lusió al corb de la faula d'Isop, que

lluïa un plomatge manllevat (com un actor que llueix paraules que no són seves), és del tot clar que Greene, que va escriure això a rampeu de la mort, es referia a Shakespeare no tan sols pel joc de paraules amb el seu nom, *Shake-scenes*, sinó també perquè «el cor de tigre sota la pell d'actor» és la paròdia d'un vers d'*Enric VI* (tercera part): «Ah, cor de tigre sota una pell de dona». Tot això vol dir que l'any 1592 Shakespeare era prou conegut com per ser atacat per un dramaturg rival i, per tant, segur que ja havia deixat enrere uns quants anys d'aprenentatge en el medi teatral. És possible, doncs, que es trobés a Londres ja a l'edat de 23 o 24 anys.

Entre 1593 i 1594, Shakespeare va publicar *Venus i Adonis* i *La violació de Lucrecia*, dedicats al comte de Southampton. I és possible que ja hagués començat a escriure alguns dels seus sonets. Però la seva activitat literària estava ja concentrada en les peces teatrals. Sabem que el 1598 va actuar a l'obra de Jonson, *Every Man in His Humor*, i més tard, en el *Sejanus*, del mateix autor. A partir de 1599, la companyia de Shakespeare ja actuava gairebé exclusivament al teatre «The Globe»; ell percebia el deu per cent dels diners que entraven a la companyia en

qualitat d'autor, actor i també director comercial. Que va ser aviat popular ho demostra el fet que les seves obres portessin el seu nom (el nom de l'autor, en aquell temps, no figurava a les edicions). També hem de recordar, pel que fa a la seva popularitat, que els títols de les peces que va escriure estan llistat en un tractat, *Palladis Tamia: Wit's of Treasure*, de Francis Meres, una antologia de fragments acompanyats d'un assaig.

La seva feina com a autor, actor i accionista de la companyia li va reportar uns guanys considerables. Va invertir els diners comprant propietats a Stratford i, quan va redactar el testament, va deixar les propietats als seus descendents, més alguna cosa a parents i amics, entre ells tres actors: Richard Burbage, John Heminges i Henry Condell. També va comprar un títol nobiliari per al seu pare. El 25 d'abril de 1616 va ser enterrat a l'església de Stratford, on hi ha un monument a la seva memòria que especifica que va morir el 23 d'abril.

El 1623, els seus amics Heminges i Condell van aplegar i publicar el teatre complet de Shakespeare en la famosa edició *Folio*. En el pròleg comenten els hàbits de composició de Shakespeare. Diuen que la seva ment i la

seva mà treballaven juntes i que articulava allò que era capaç de pensar amb una enorme facilitat. Així ho demostraven —diuen— els seus papers, on rarament hi havia una taca de tinta que esborrés una paraula.

L'afirmació por ser una exageració perquè sabem que corregia els originals; però segurament perquè ho feia poc, els editors podien dir que no ho feia quasi gens. A part de l'enveja que li pogués tenir Robert Greene, tots els comentaris que es conserven sobre Shakespeare ens el mostren com una persona bondadosa, recta, honesta i franca, i d'un enginy ràpid, lleuger i plaent. Jonson, a la cinquena pàgina de l'edició *Folio*, diu: «No va pertànyer (només) a una època, sinó a tots els temps». I els temps li han donat la raó. [...]

Pel que fa als textos i a la manera com ens han arribat, cal dir, abans que res, que només divuit obres van ser publicades en vida seva i que ell no les va revisar ni preparar per tal que fossin editades. Que el millor autor de totes les èpoques morís deixant sense publicar més de la meitat de la seva obra i que no revisés les publicades, deixant, doncs, textos corruptes i deixant també oberta la possibilitat que es corrompessin més, tot això és, per a la

mentalitat moderna, inexplicable. Com és possible que Shakespeare no es preocupés per llegar a la posteritat en bones condicions una obra que ha aportat tant i tant als lectors i als amants d'aquella època i de les posteriors? José María Valverde ho atribuïa a un gest sobrehumà, a una saviesa que limita amb la ironia còsmica. I Pavese deia que es tractava d'una «grandesa inhumana». No és que en aquella època no existís encara una mentalitat editora. Ben Jonson, per exemple, va supervisar amb molta cura l'edició de tota la seva obra. Però les raons per les quals Shakespeare no ho va fer no les sabrem mai.

És cert que, aleshores, els dramaturgs renunciaven als seus drets al moment de vendre una obra a una companyia teatral. Si la companyia publicava l'obra, cosa que legalment podia fer, aleshores s'arriscava que una companyia rival pogués adquirir i representar la peça. A vegades, els actors que se sabien l'obra de memòria la reescrivien (amb possibles errors i omissions) i la venien il·legalment a un editor. Però aquests fets no expliquen res. Afortunadament, John Heminges i Henry Condell van publicar tot el teatre de Shakespeare, tant les obres ja publicades abans com les no publicades. Aquesta edició es

coneix amb el nom de *First Folio*. «Folio» significa que el paper a imprimir es doblegava una vegada i, un cop doblegat, consistia en dos fulls i quatre pàgines. Les divuit obres editades en vida de Shakespeare s'havien publicat en *quartos*. És a dir, cada paper tenia quatre fulls i vuit pàgines. Ni *Pericles*, ni *Els dos nobles parents*, ni *Eduard III* no apareixen a l'edició Folio; però actualment s'han inclòs al cànnon shakespearità.